

การศึกษาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรม
ทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่*

STUDYING KNOWLEDGE IN AN ANTI-CORRUPTION BY ACTIVITIES AND
BUDDHIST PRINCIPLES IN CHIANG MAI PROVINCE

พระครูสังฆรักษ์วีรวัฒน์ วีรวัฒนโน

Phrakru Sangharak Weeravat Weeravattano

พระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี

Phramaha Weerasak Suramati

กมล บุตรขารี

Kamal Butchari

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Thailand

E-mail: weerawat152526@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ 2) พัฒนาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ และ 3) นำเสนอองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-method Research: MMR) โดยพื้นที่การวิจัย คือ จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้บริหาร จำนวนทั้งหมด 413 รูป/คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินการอบรม ผลการวิจัย พบว่า 1) การศึกษาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาในการป้องกันการทุจริต กิจกรรมสร้างองค์ความรู้ในข้อกฎหมายและความชัดเจนของกระบวนการทางนิติศาสตร์ การปรับการร้องเรียน หรือข้อปัญหาต่าง ๆ 2) การพัฒนาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต สร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ ด้วยการจัดอบรมด้านกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องต่อการควบคุมการทุจริตและประพฤติมิชอบเพื่อให้ความรู้ทางทฤษฎีของบุคลากรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เชื่อมั่นใน หลักการและการปฏิบัติหน้าที่ที่บริสุทธิ์ ยุติธรรมตามกฎหมาย และ 3) การนำเสนอองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต พบว่า กิจกรรมสร้าง

* Received 14 September 2022; Revised 21 September 2022; Accepted 25 September 2022

องค์ความรู้ในข้อกฎหมายและความชัดเจนของกระบวนการทางนิติศาสตร์ การปรับการร้องเรียน หรือข้อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมการปรับทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการทางกฎหมาย เสริมสร้างระบบเครือข่าย การต่อยอดในการจัดรวมกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนหรือในรายวิชาที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำสำคัญ: องค์ความรู้ใหม่, การต่อต้านทุจริต, กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the knowledge of anti-corruption through activities and Buddhist principles in Chiang Mai area, 2) develop the knowledge in anti-corruption through activities and Buddhist principles, and 3) contribute the knowledge in anti-corruption by using activities and Buddhist principles in Chiang Mai Area. This research model is mixed-method research: quantitative research and qualitative research. The research population group consisted of students, Buddhist scholars, teachers, staff, and administrators with a total of 413 participants. The research instrument were questionnaires, interview forms, and training assessment forms. The results found that 1) a body of knowledge in anti-corruption by using activities and Buddhist principles for solving the problem of preventing fraud activities by creating a body of knowledge in the law and the clarity of the jurisprudence process, complaint adjustment, or various problems; 2) developing a body of knowledge in anti-corruption, grooming quality officers with legal training related to the controlling of corruption and misconduct so that the personnel's theoretical knowledge is in the same direction, they believe in the principles and fair and fair performance according to the law; 3) the presentation on anti-corruption found that activities to create a body of knowledge in the law and the clarity of the jurisprudence, the process to make a complaint adjustment, or problems that arise in society to adjust a good attitude towards the legal process, strengthening the network and continuing to be organized in conjunction with teaching and learning in the classroom or in related courses.

Keywords: New knowledge, Anti-corruption, Activities and Buddhist Principles

บทนำ

จากรายงานผลการดำเนินการปราบปรามการทุจริตของสำนักงาน ป.ป.ท. ประจำปีเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2562 “การกล่าวหา ร้องเรียนการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ ปีงบประมาณ 2561

มีจำนวน 3,196 คดี” จากการสรุปผลการดำเนินการเรื่องร้องเรียน ประจำปี 2560 ของสำนักงาน ป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) พบว่า หน่วยงานที่ถูกร้องเรียนให้ตรวจสอบ 5 อันดับแรก คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 17.35% กระทรวงมหาดไทย 15.11% สำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ 9.96% กระทรวงศึกษาธิการ 4.11% กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2.34% ส่วน จังหวัดที่มีการร้องเรียนมากที่สุด 5 อันดับแรก ประกอบด้วยกรุงเทพมหานคร 13.19% นครราชสีมา 3.19% เชียงใหม่ 2.91% อุบลราชธานี 2.61% นครสวรรค์ 2.59% (กรุงเทพธุรกิจ, 2561) เชียงใหม่เป็นอันดับที่ 3 ของจังหวัดที่มีการร้องเรียนในการทุจริตรองจากกรุงเทพมหานคร และนครราชสีมา และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตจังหวัด เชียงใหม่ มีสถิติเรื่องร้องเรียนเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับทุจริต จริยธรรม จำนวนเรื่องทั้งหมด 47 เรื่อง การแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันถือว่าเป็นปัญหาสำคัญที่เร่งด่วน จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ เชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีประชาชนจากทั่วทุกมุมโลกเดินทางเข้ามา หากปล่อยให้ การทุจริตคอร์รัปชันยังเป็นปัญหาอยู่ จะนำไปสู่ภาพพจน์ที่ไม่ดีอันจะเป็นผลเสียต่อการธุรกิจ หลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะธุรกิจการท่องเที่ยว

การสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริตนั้นจะเกิดผลได้ต้องได้รับความร่วมมือ จากทุกภาคส่วน ไม่จะเป็นระดับชุมชนไปจนถึงระดับชาติ ซึ่งกระบวนการและวิธีการในการสร้าง ความเข้มแข็งในชุมชน เกิดจากการประกาศเจตนารมณ์ของสมาชิกชุมชนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิด การทุจริตในพื้นที่ของตน ซึ่งมีการเข้าร่วมในรูปแบบจิตอาสา จนเกิดเป็นองค์กรชุมชนเพื่อต่อต้าน การทุจริตถือปัจจัยหลักของความสำเร็จ ที่ทำให้เกิดการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อ ต่อต้านการทุจริต (ชุมแพ แสนยะบุตร, 2560) หน่วยงานภาครัฐเองก็ต้องมีกระบวนการสร้าง ความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ มีสมรรถนะสูง ยึดหลัก ธรรมาภิบาล มีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาค ส่วนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็วและ โปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมัธยัสถ์ และ สร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) สร้างความเข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกัน ของสังคมไทย ให้ครอบคลุมภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนและภาคประชาชน พร้อมทั้ง สร้างพลังการขับเคลื่อนค่านิยมต่อต้านการทุจริต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2560)

การวิจัยเรื่องการศึกษาของค่านิยมในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่นี้ เป็นการบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่กับหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา มีการจัดกิจกรรมอบรมและสร้างเครือข่ายในการสร้างความเข้มแข็งการต่อต้าน การทุจริต เพื่อให้สังคมไทยมีวินัย โปร่งใส ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม รวมทั้งสร้าง

ความเข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกันของสังคมไทย พร้อมทั้งเพื่อสร้างพลังการขับเคลื่อนค่านิยมต่อต้านการทุจริต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยนี้ เป็นแบบผสมวิธี (Mixed-method Research: MMR) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิเคราะห์ สัมภาษณ์เนื้อหาจากเอกสารงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก ผูกอบรม สนทนากลุ่ม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สรุปและเขียนบรรยายเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร ได้แก่

1. ประชากร คือ นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการด้านพุทธศาสนา ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้บริหารของสถาบันการศึกษา 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนสามัคคีวิทยาทาน โรงเรียนเมตาศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวนทั้งหมด 3,035 รูป/คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการด้านพุทธศาสนา ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้บริหาร เนื่องจากกลุ่มประชากรของแต่ละสถาบันมีจำนวนและสัดส่วนที่ต่างกัน รวมทั้งบริบทของกลุ่มประชากรมีความหลากหลาย จึงทำให้ผู้วิจัยหาขนาดกลุ่มตัวอย่างแยกตามสถาบันการศึกษา 4 แห่ง โดยคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างรอบที่หนึ่งตามวิธีการของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ .05 เพื่อใช้ตอบแบบสอบถาม รวมทั้งหมด 4 สถานศึกษา จำนวน 968 รูป/คน เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างรอบที่หนึ่งนำมาหาขนาดกลุ่มตัวอย่างรอบที่สองตามวิธีการของ ทาโร่ ยามาเน่ เช่นกัน ได้จำนวนทั้งหมด 284 รูป/คน จากนั้นนำมาหาสัดส่วนของประชากร (Proportional to Size) แยกแต่ละสถานศึกษา เพื่อใช้สำหรับการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างตามวิธีการของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973)

เครื่องมือในการวิจัย คือ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ 3) แบบประเมินการอบรม โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องเพื่อทำการเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกข้อมูลจากผู้ให้

ข้อมูลการหาคุณภาพของเครื่องมือ การหาความเที่ยง (Validity) คณะผู้วิจัยได้หาความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยโดยจะนำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามในแต่ละข้อว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ หลังจากนั้น ก็จะนำมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อดำเนินการวิจัย และการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) คณะผู้วิจัยจะหาความเชื่อมั่นโดยนำแบบสอบถามไปทดสอบประชากรในกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 ราย โดยวิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยวิธีการของ Cronbach (ณรงค์ โพธิ์พุกษานันท์, 2551)

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ขอจริยธรรมวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว. 122/2595 และได้ขออนุญาตในการเก็บข้อมูลในเครือข่ายวิจัยในสถาบันการศึกษา 4 แห่งโดยอธิบายรายละเอียดโครงการวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานวิจัย
2. ผู้วิจัยดำเนินการพบกลุ่มตัวอย่าง อธิบายรายละเอียดของโครงการวิจัยตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้
3. ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามแผนการโดยใช้ 1) การสอบถาม 2) การสัมภาษณ์ และ 3) การอบรม บันทึกข้อมูลที่ได้โดยการจดบันทึกข้อมูลตามขั้นตอนการทำงานวิจัย
4. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทางสถิติ ข้อมูลเชิงคุณภาพ ก่อนนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และเขียนสรุปเชิงพรรณนา

วิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยออกเป็นสอง 2 แบบได้แก่ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการด้านพุทธศาสนา ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้บริหาร

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่างรอบที่สอง เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่เหมาะสมกับการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งการดำเนินการสัมภาษณ์ในขั้นตอนนี้จะได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. การศึกษาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า โครงการอบรมเรื่องการทุจริตและประพฤติมิชอบต่อการศึกษารอบที่สองในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อต้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา และการหาทางออกในการป้องกันการทุจริต กิจกรรมสร้างองค์ความรู้ในข้อกฎหมายและความ

ชัดเจนของกระบวนการทางนิติศาสตร์ การปรับการร้องเรียน หรือข้อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม การปรับทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการทางกฎหมาย และสิ่งที่ควรเสนอแนะไปพัฒนาการจัดโครงการในโอกาสต่อไป ประกอบด้วยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการต่อต้านการทุจริตในองค์ทางการศึกษาอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างระบบเครือข่าย การต่อยอดในการจัดรวมกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนหรือในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเวลาในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอเพราะต้องตอบข้อคำถามทางกฎหมายอยากให้จัดเป็นอีกหัวข้อในวันถัดไป

2. การพัฒนาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า องค์กรทางการศึกษาต้องสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพด้วยการจัดอบรมด้านกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องต่อการควบคุมการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อให้ความรู้ทางทฤษฎีของบุคลากรเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเอกภาพเชื่อมั่นใน หลักการและการปฏิบัติหน้าที่ที่บริสุทธิ์ยุติธรรมตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักธรรมาภิบาล และหลักเกณฑ์อื่น ๆ ที่บัญญัติไว้ในระเบียบปฏิบัติงานนั้น ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือกำกับดูแลบุคลากรในการควบคุมการทุจริต ซึ่งจะเข้าไปสร้างกลไกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติการของบุคลากรทางการศึกษา อาจแสดงออกในรูปของการแสดงความคิดเห็นตามโอกาสที่ประชาชนเข้าร่วมโครงการและหรือกิจกรรม ทั้งภายใต้แผนปฏิบัติการเสริมสร้างความร่วมมือแบบมีส่วนร่วมของท้องถิ่น การตรวจสอบ อนุมัติงบประมาณพัฒนา ซึ่งสัมพันธ์กับผลประโยชน์ของนักเรียน ผู้เรียนหรือผู้ที่อยู่ในองค์กรทางการศึกษา และผลกระทบของของปัญหา บางครั้งจำเป็นต้องใช้หลักนิติศาสตร์ ข้อกฎหมายในการพิจารณาตัดสินความผิด ตามลักษณะการ ละเมิด แต่บางครั้งอาจใช้หลักรัฐศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา การประเมินผลการควบคุมการทุจริต โดยพิจารณาตามมติของคณะกรรมการเป็นสำคัญ ซึ่งจะตอบสนองต่อการแก้ไข ปัญหาเชิงพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน นับเป็นการดำเนินงานเชิงประจักษ์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริตนอกจากนั้นบุคคลต้องมีบทบาทด้านจิตวิญญาณอย่างแท้จริงที่ ถูกต้องในการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เชื่อมั่นในบทบาทของท่าน จึงแสดงบทบาทด้านการเป็นที่ปรึกษาต่อชุมชน สังคม และหน่วยงานเพื่อรัฐ เพื่อแสดงเจตนารมณ์ การสร้างหลักการดำเนินงาน ใช้หลักการพูดคุย ปรึกษาหารือ และตรวจสอบซึ่งกันและกัน บทบาทของการสร้างองค์ความรู้รูปแบบหนึ่งจึงอยู่ในฐานะหลักธรรมที่จะชี้แนะผู้กระทำผิดด้านการทุจริตได้ ผ่าน “หน่วยอบรมทางการศึกษา” ภายใต้หลักการเสริมสร้างความร่วมมือและควบคุมการทุจริต อย่างเป็นรูปธรรม ตามหน้าที่ที่บุคลากรได้เข้ารับการฝึกอบรม ตามโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ ออกแบบกิจกรรม โครงการ โดยถ่ายทอดให้เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นให้หลักธรรม และโครงการที่มีประสิทธิภาพต่อไป

3. การนำเสนอองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กิจกรรมสร้างองค์ความรู้ในข้อกฎหมายและความชัดเจนของกระบวนการทางนิติศาสตร์ การปรับการร้องเรียน หรือข้อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน

สังคม การปรับทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการทางกฎหมาย และสิ่งสมควรเสนอแนะไปพัฒนาการจัดโครงการในโอกาสต่อไป ประกอบด้วยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการต่อต้านการทุจริต ในองค์ทางการศึกษาอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างระบบเครือข่าย การต่อยอดในการจัดรวมกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนหรือในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเวลาในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ เพราะต้องตอบข้อคำถามทางกฎหมายซึ่งต้องการเป็นกระบวนการวิจัยที่มุ่งศึกษาชุมชนด้วย นักวิจัยร่วมกับผู้มีส่วนร่วม ร่วมกันทำงานกันอย่างเป็นระบบผ่านวงรอบด้วยการเน้นการวิเคราะห์ ปัญหา ศึกษาแนวทางการแก้ปัญหา ปฏิบัติ ตามแผน และติดตามประเมินผล สะท้อนถึงวิธีการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ หรือการสร้างความสามารถของชุมชน โดยเน้นคนเป็นศูนย์กลาง และทุกขั้นตอนมีสมาชิกของชุมชนเข้าร่วมด้วย ประชาชนหรือผู้เข้าร่วมมีสิทธิ์ มีเสียงในการแสดงความคิดเห็น แนวโน้มส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของประชาชนในการตัดสินใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมันเป็นส่วนหนึ่งของกรอบกฎหมายในความต้องการของภาคประชาชน

อภิปรายผล

1. จากผลสรุปการตอบแบบสอบถามการทุจริตและประพฤตินิชอบต่อการศึกษา องค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัด เชียงใหม่ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อคิดเห็นการให้ความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แสดงให้เห็นว่าพบเห็นพฤติกรรมทุจริต หรือส่อไปในทางทุจริต หรือการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบโดยการทาลายระบบการตรวจสอบการปฏิบัติงานและความเป็นอิสระขององค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ ค่ามากที่สุด และกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างอยากให้เกิดขึ้นในการต่อต้านการทุจริต ส่อไปในทางทุจริต การปฏิบัติ ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือ การตรวจสอบและแก้ไขเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชน หน่วยงาน หรือองค์กรที่ท่านมีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ainsworth, R. T. ศึกษาเทคโนโลยีสามารถแก้ไขการทุจริต (Technology Can Solve MTIC Fraud – VLN, RTvat, D-VAT certification) พบว่า เทคโนโลยีสามารถแก้ปัญหาการทุจริต เกี่ยวกับการใช้โทรศัพท์มือถือ อย่างมีประสิทธิภาพ (Ainsworth, R. T., 2011) และ กิตติมา บุษาศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลต่อการบริหารงานของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) พบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ใน องค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการดำเนินงานของสำนักงาน ป.ป.ช. ประกอบด้วยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านแผนยุทธศาสตร์ปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคล ปัจจัยด้านโครงสร้าง และปัจจัยด้านการควบคุมองค์กร โดยปัจจัย ด้านภาวะผู้นำและด้านทรัพยากรบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (กิตติมา บุษาศ, 2554) ส่วน ภัชราพร มีรสสม ศึกษาการบริหารจัดการการศึกษานอกระบบที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า ทรัพยากรบุคคลเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของการบริหารจัดการการศึกษานอกระบบ โดยทรัพยากรบุคคลจะต้อง

เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ มีความรู้ มีความเข้าใจในการทำงาน มีคุณธรรมและมีความตั้งใจในการทำงานอย่างเสียสละ ซึ่งทางองค์กรจะต้องจัดสวัสดิการให้บุคลากร เหล่านี้เหมาะสม รวมถึงการสร้างขวัญและกำลังใจ ต้องให้บุคลากรทุกคนต้องการขวัญและกำลังใจที่ดี มีการให้รางวัลแก่ผู้ที่ทำงานได้ประสบความสำเร็จอย่างดีเยี่ยมจากการแข่งขันกันทำงาน (ภัษราพร มีรสสม , 2555)

2. จากผลการสรุปการสัมภาษณ์การทุจริตและประพฤตินิชอบต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้ในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ปัจจัยใดที่สร้างช่องว่างทำให้เกิดการทุจริตประพฤตินิชอบในสังคมอาจเกิดขึ้นได้จากสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจมีสิทธิขาดในการใช้ดุลยพินิจซึ่งให้อิสระในการเลือกปฏิบัติ เลือกใช้อำนาจมากกว่าความจำเป็นหรือจะใดกับใครก็ได้หรือการใช้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือข้อกำหนดจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางธุรกิจ ซึ่งจะเป็นโอกาสที่จะทำให้เกิดผลต่าง หรือมูลค่าเพิ่มกับละเว้น หรือกำไรส่วนเกินทางเศรษฐกิจ ซึ่งตัวอย่างในของบทสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดการทุจริตประพฤตินิชอบในสังคมมีอยู่จำกัดอยู่ในวงแคบ ๆ กระจายไปสู่ทุกกลุ่มในสังคม ซึ่งมีช่องว่างด้านข้อกฎหมาย/กฎระเบียบ/ข้อบังคับ ด้านพฤติกรรมของผู้กระทำและด้านพฤติกรรมของผู้ถูกรับกระทำ ส่วนพฤติกรรมการทุจริตหรือประพฤตินิชอบจะมีวิธีการที่ทำให้เกิดมาตัวบุคคลในการใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ที่มีมุ่งหมายในการควบคุมดูแล การรับ การเก็บรักษาหรือการใช้เงินหรือทรัพย์สินจากเงินภาษี และมีพฤติกรรมที่ไม่โปร่งใส สอดคล้องกับงานวิจัยของ Waziri, F. ศึกษาความเข้มแข็งของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในประเทศไนจีเรีย (Strengthening of Anti Corruption Commissions and Laws in Nigeria) พบว่า การบังคับใช้กฎหมายโดยหน่วยงานต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ให้มีพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ทำให้บทบาทของกฎหมายการให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารเพื่อความโปร่งใสสามารถป้องกันการทุจริตได้ (Waziri, F., 2011) ทั้งนี้ Richins, L. ได้ศึกษาการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน (Preventing Corporate Fraud) พบว่า การป้องกันการทุจริตในบางกรณีต้องมีการเพิ่มบทลงโทษให้หนักขึ้นและบุคลากรต้องมีจริยธรรมจึงจะทำให้การป้องกันการทุจริตมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Richins, L., 2014) และกรองกาญจน์ วิวัฒน์วิศกร ศึกษาระยะห่างระหว่างโต๊ะสอบ เพื่อป้องกันการทุจริต โดยใช้การแลกเปลี่ยนระหว่างความเร็วกับความแม่นยำ พบว่า ปัจจัยระยะห่างกระดาษคำตอบและเวลาในการมองข้อสอบมีผลต่อความผิดพลาดในการลอกข้อสอบอย่างมีนัยสำคัญ และความสัมพันธ์ระหว่างความผิดพลาดในการลอกข้อสอบกับดัชนีความยากของงาน สามารถอธิบายถึงความสามารถในการลอกข้อสอบซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประกอบการวางแผนโต๊ะสอบหรือกำหนดจำนวนผู้คุมสอบ (กรองกาญจน์ วิวัฒน์วิศกร, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับ Ainsworth, R. T. ศึกษาเทคโนโลยีสามารถแก้ไขการทุจริต (Technology Can Solve MTIC Fraud - VLN, RTvat, D-VAT certification) พบว่า เทคโนโลยีสามารถแก้ปัญหาการทุจริตเกี่ยวกับการใช้โทรศัพท์มือถือ

อย่างมีประสิทธิภาพ (Ainsworth, R. T., 2011) ส่วน กิตติมา บุษชา ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพต่อการบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) พบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสำนักงาน ป.ป.ช. ประกอบด้วยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านแผนยุทธศาสตร์ ปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคล ปัจจัยด้านโครงสร้าง และปัจจัยด้านการควบคุมองค์กร โดยปัจจัยด้านภาวะผู้นำและด้านทรัพยากรบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (กิตติมา บุษชา, 2554) และ ญาดา กาศยพนันท์ ศึกษาการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางการเงินของบุคคลที่มีสถานภาพทางการเมืองเพื่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของไทย พบว่า ประเทศไทยจะประสบความสำเร็จ ในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางการเงินของบุคคลที่มีสถานภาพทางการเมืองไทยจะทำให้เห็นผลลัพธ์ที่สำคัญอันเป็นประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เช่น หน่วยข่าวกรองทาง การเงินของรัฐในประเทศไทยคือสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จะสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบซึ่งจะทำให้รัฐสามารถติดตามบริบทภัยสินดังกล่าวและนำกลับคืนสู่แผ่นดินได้ (ญาดา กาศยพนันท์, 2554) ส่วน จินตนา พลอยภัทรภิญโญ ศึกษาปัจจัยเอื้อที่ทำให้เกิดการทุจริตต่อหน้าที่ของบุคลากร สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า การบริหารจัดการขององค์กรในการป้องกันการทุจริตด้วยการมีระบบการบริหารงานที่ชัดเจน โปร่งใส เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล โดยหน่วยงานต้องมีมาตรการ หรือแผนการดำเนินงานเพื่อป้องกันการทุจริต เช่น การรักษากฎ ระเบียบการปฏิบัติให้ ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบและวินัย (จินตนา พลอยภัทรภิญโญ, 2554)

3. จากผลการสรุปการแบบประเมินความพึงพอใจโครงการอบรมเรื่องการทุจริตและประพฤติมิชอบต่อการศึกษาคณะความรู้ในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ โดยผู้ตอบแบบประเมิน ได้ประเมินในส่วนด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ โดยรวมอยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ค่ามากที่สุด ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ/วิทยากร/ผู้ประสานงาน โดยรวมอยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ค่าที่มากที่สุด ด้านการอำนวยความสะดวก โดยรวมอยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ค่าที่มากที่สุด ด้านคุณภาพการให้บริการ โดยรวมอยู่ในระดับ พึงพอใจ ค่าที่มากที่สุดในการได้รับความรู้ แนวคิด ทักษะและประสบการณ์ใหม่ ๆ จากโครงการ ค่าน้อยที่สุด คือ สิ่งที่ได้รับจากโครงการ/กิจกรรม ครั้งนี้ตรงตามความคาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Byrne, S. M. ศึกษาคุณค่าของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กร; การให้ความ ช่วยเหลือทางเทคนิคสำหรับ บริษัทอุตสาหกรรมขนาดย่อม (The Value of Human Resource Development to an Organization; Providing Technical Assistance to Small Manufacturing Companies) พบว่า การควบคุม พฤติกรรม การฝึกอบรม และการพัฒนาประสบการณ์ ที่มุ่งเน้นการ ให้ความช่วยเหลือ กับวิธีการ แบบองค์รวมสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณค่าได้มากขึ้น (Byrne, S. M., 1999) และ

Amare, S. ศึกษาความท้าทายและการปฏิบัติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐ: หลักฐานจากสำนักงานรัฐของภูมิภาคที่ได้รับคัดเลือกในเขตภูมิภาค Tigray ประเทศเอธิโอเปีย พบว่า พนักงานมีความตระหนักที่ดีต่อแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และพนักงานเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับในการฝึกอบรม การฝึกปฏิบัติงานและการพัฒนา การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาองค์กร และการประเมินผล การปฏิบัติงาน ตามแนวความคิดของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้ เกณฑ์การปฏิบัติงาน และการให้การสนับสนุน ทางด้านเทคนิค และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่จำเป็นเพื่อให้กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนมากขึ้น (Amare, S., 2014)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยกลไกการพัฒนากิจกรรมในการสร้างองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเป็นส่งเสริมการบูรณาการศาสตร์ด้านการสอน การจัดกิจกรรม กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อการจัดกิจกรรมอบรมและสร้างเครือข่ายในการสร้างความเข้มแข็งการต่อต้านการทุจริต บทพื้นฐานในสถาบันการศึกษายึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม สร้างความเข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกันทั้งยังเป็นพลังการขับเคลื่อนค่านิยมต่อต้านการทุจริตจึงได้กำหนดเป็นกลยุทธ์ “4 สร้าง” ประกอบด้วย สร้างกิจกรรม สร้างเครือข่าย และสร้างความเข้มแข็ง สร้างความซื่อสัตย์สุจริตยุติธรรม เพื่อใช้เป็นฐานคิดในการต่อต้านการทุจริต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า การป้องกันการทุจริตเป็นมาตรการที่สำคัญเพื่อมิให้เกิดการทุจริตขึ้น โดยกฎหมาย ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งต้องกำหนดให้เป็นภารกิจการป้องกัน กำกับ ดูแล คุณธรรม จริยธรรม ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจในการใช้จ่ายเงิน และเพื่อเป็นการปรับปรุงการปฏิบัติราชการ หรือวางแผนโครงการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐหรือเอกชน เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต ต้องร่วมมือการออกมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เสริมสร้างทัศนคติและค่านิยม ในความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินการให้ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เป็นศูนย์กลางความร่วมมือเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยประสานความร่วมมือกับประชาชนและส่วนราชการเพื่อเผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนในทุกระดับได้ตระหนักถึงผลกระทบจากการทุจริตบุคลากรต้องมีจริยธรรมจึงจะทำให้การป้องกันการทุจริตมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยต้องเน้นความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และแข่งขันได้ การดำเนินการไปด้วยหลักธรรมที่ถูกต้อง เพื่อเสริมศักยภาพในการแข่งขันและเพิ่มประสิทธิภาพการมีจัดการที่ดี ช่วยให้ระบบถ่วงดุลที่เกิดขึ้นในองค์กรดีขึ้น ระบบตรวจสอบจะทำได้ดีด้วยเป็นการใช้หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ให้สิ่งที่ไม่ดีถูกขจัด คงไว้แต่สิ่งที่ดีตามหลักธรรมะของ

พระพุทธเจ้าคือ “มัชฌิมาปฏิปทา” ซึ่งการมีจิตสำนึกในการทำงาน มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ พร้อมตอบคำถามหรือตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพร้อมรับผิดชอบ มีศีลธรรม จริยธรรมในการทำงาน การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ตัดสินใจ ดำเนินการและประเมินผล ซึ่งมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังต่อไปนี้ 1) ควรพัฒนาการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมหลายหลาย รูปแบบของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมค่ายการต่อต้านทุจริต และกิจกรรมอื่น ๆ ในกลุ่มสถานศึกษาเพื่อสร้างเครือข่าย 3) ควรมีการการต่อยอดในการจัด ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนหรือในรายวิชาที่เกี่ยวข้องประยุกต์ใช้กิจกรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรองกาญจน์ วิวัฒน์วิศวกร. (2554). ระยะห่างระหว่างโต๊ะสอบ เพื่อป้องกันการทุจริตโดยใช้ การแลกเปลี่ยนระหว่างความเร็วกับความแม่นยำ. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2561). 10 โหลไฟล์ไต่ล้งของคนในยุค Gen Y. เรียกใช้เมื่อ 14 มกราคม 2561 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/499582>
- กิตติมา บุษบา. (2554). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลต่อการบริหารงานของสำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.). ใน วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จินตนา พลอยภัทรภิญโญ. (2554). ปัจจัยเอื้อที่ทำให้เกิดการทุจริตต่อหน้าที่ของบุคลากร สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชุมแพ แสนยะบุตร. (2560). การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและภาคประชาชนต่อการ ทุจริตขององค์กรชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลกลางหมื่น อำเภอเมือง กาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 7(3), 53-62.
- ญาดา กาศยปนนท์. (2554). การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการตรวจสอบความ เคลื่อนไหวทางการเงินของบุคคลที่มีสถานภาพทางการเมืองเพื่อการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตของไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา กฎหมายอาญา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณรงค์ โพธิ์พุกขานันท์. (2551). ระเบียบวิธีวิจัย. กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- ภัชรพร มีรสสม. (2555). การบริหารจัดการการศึกษานอกระบบที่มีคุณภาพในประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสยาม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ (20 ปี) พ.ศ. 2561 - 2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Ainsworth, R. T. (2011). Technology can solve MTIC fraud – VLN, RTvat, D-VAT certification. European Union: International Vat Monitor, 22(3), 153-160.
- Amare, S. (2014). Human resource development practices and challenges in public sector: Evidence from selected regional public bureaus in Tigray regional State, Ethiopia. In Unpublished master's thesis. Mekelleof University, Mekelle, Ethiopia.
- Byrne, S. M. (1999). The value of human resource development to an organization; Providing technical assistance to small manufacturing companies. In Unpublished doctoral dissertation. Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Richins, L. (2014). Preventing corporate fraud. Salt Lake City: UT: University of Utah.
- Waziri, F. (2011). Strengthening of anti corruption commissions and laws in Nigeria. In Unpublished doctoral dissertation. University of Pittsburgh.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed). New York: Harper and Row Publications.